

המורשת המכוערת של עדנה ארבל

גיל רונן (יום ראשון, 03/10/2004 שעה 14:00)

המורשת המכוערת של עדנה ארבל

גיל רונן

עדנה ארבל היתה פרקליטה אקטיביסטית, לפחות בתחומים שעניינו אותה. היא נקטה פעולות ונתנה הנחיות שהביאו לשינוי של ממש במדיניות הפרקליטות והמשטרה כלפי תלונות המוגשות ע"י נשים נגד גברים. האם תיאמה את פעולותיה עם שלי יחימוביץ', ידידתה, או עם נשים אחרות בצמרת הכוח הפמיניסטית? גם אם כן, ספק אם אי פעם נוכל להוכיח זאת.

מה שחשוב הוא שבפועל, כתוצאה ישירה ממדיניות הפרקליטות בתקופתה של ארבל, כאשר אשה מגישה תלונה נגד גבר, נפתח נגדו תיק חקירה פלילי באופן אוטומטי (אחוז התלונות על אלימות במשפחה שבגינן נפתח תיק פלילי טיפס מ-50% ל-88% בין השנים 1995 ל-2001. לא ברור היכן הוא עומד עכשיו). כך קורה שהגבר נענש בכל מקרה: לתיק פלילי יכול לקחת שנתיים או שלוש להיסגר, גם אם אין בו דבר. שוטרים שאני מכיר יודעים לספר על תובעות בפרקליטות שמושכות זמן בכוונה בסגירת תיקים נגד גברים. לעומת זאת, אם מתברר שהתלונה היתה כוזבת, ואפילו אם האשה חוזרת בה מהתלונה ומודה כי שיקרה, אין נוקטים נגדה צעדים כלשהם. במילים אחרות: הגשת תלונות כזב היא כיום אופציה מפתה במיוחד עבור נשים נקמניות: הצלחת המהלך מובטחת ואין בו כל סיכון.

איך זה קרה? ייתכן שהתשובה נמצאת ב**הנחיה 2.5** של פרקליטת המדינה (הנושאת את התאריכים 1.8.2002/14.10.1993/עידכון אחרון: 1.1.2003), שכותרתה: "מדיניות התביעה בהעמדה לדין של עד תביעה ושל קורבן עבירת מין או אלימות שחזר בו במשפט מעדותו במשטרה". הניסוח הזה מתוחכם, משום שהוא כורך יחדיו שני תחומים שונים - מין ואלימות - למרות שאין הצדקה לעשות כך. הרי מדובר בשני סוגי עבירות שונים לחלוטין: עבירות מין הן ברובן עבירות של גברים נגד נשים או ילדים, ואילו עבירות של אלימות יכולות להיות עבירות של נשים נגד ילדים, גברים נגד גברים, נשים נגד נשים, נשים נגד גברים וכל האפשרויות האחרות.

זאת ועוד: בניגוד לעבירות מין, בעבירות אלימות שני הצדדים אשמים לעיתים קרובות במידה דומה במה שאירע, ושניהם קורבנות באותה המידה שהם עבריינים.

כך כתבה פרקליטת המדינה בהנחייתה:

לא פעם קורה כי עד שנתן עדות במשטרה חוזר בו ממנה במשפט עצמו או מעיד עדות הסותרת את עדותו במשטרה. לעניין זה קובע סעיף 240 (א) לחוק העונשין כי: 'המוסר הודעות או עדויות בעניין אחד בפני רשויות שונות והודעותיו או עדויותיו סותרות זו את זו בשאלה עובדתית שהיא מהותית לגבי העניין, ועושה כן בכוונה להטעות, דינו - מאסר חמש שנים'.

עד כאן הכל תקין. בסעיף 4 להנחייתה אף כותבת הפרקליטה:

במקרים שבהם ניכר כי היה זדון במתן הגירסאות הסותרות, ניתן אף לעשות שימוש בסעיף 81 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 - המאפשר לבית המשפט לפסוק פיצויים נגד מתלונן שהגיש את תלונתו בקלות ראש או לשם קינטור או ללא יסוד.

כאמור - בינתיים הכל טוב. מי שמגיש בזדון תלונת כזב על עבירת מין או אלימות, צריך לעמוד לדין. אבל אז מגיעים סעיפים 5 עד 7:

5. יחד עם זאת, מקום שמדובר בחזרה מעדות של קורבן עבירת מין או של קורבן עבירת אלימות, יש לנקוט גישה זהירה ולהימנע בדרך כלל מהעמדת הקורבן לדין בגין מתן עדותו הסותרת.

6. בעת קבלת החלטה בדבר נקיטת הליכים נגד עד שהיה קורבן לעבירת מין או אלימות, יש לקחת בחשבון את מצבו הנפשי של העד בעת המשפט, וזאת במיוחד כאשר מדובר בקורבן שהוא קטין, האמור להעיד נגד הורה או קרוב משפחה אחר. יש להביא בחשבון, כי במקרים רבים חושש הקורבן מן הנאשם או חש כלפיו רגשי אשם, ולעתים אין הוא ניחן בכוח הנפשי הנדרש כדי להעיד נגדו בבית המשפט עדות מפלילה.

7. לפיכך, רק במקרים נדירים ביותר, אם בכלל, יש מקום לניהול הליכים פליליים נגד העד במקרה שכזה, ובוודאי שאין מקום לעוצרו לצרכי חקירה. יחד עם זאת, מובן כי עדיין יש מקום לנהל חקירה שתחשוף האם הודח הקורבן לחזור בו מעדותו במשטרה, ואם כן - מי האחראי לכך.

מה עשתה הפרקליטה בסעיפים האלה? לדעתי - ואינני משפטן - היא ביטלה למעשה לחלוטין את כל מה שנכתב בסעיפים הקודמים. היא העלתה דוגמה של קטין שחוזר בו מעדותו נגד הורה בגלל לחץ המופעל עליו, או קושי נפשי שלו. כולנו מסכימים שאין להעמיד לדין ילד שחזר בו מעדות נגד הורה. אבל ריבוננו של עולם, ממתי בכלל מעמידים במדינתנו ילדים לדין פלילי על עניינים שכאלה? הרי ממילא הדבר הזה אינו נהוג ומעולם לא היה נהוג, ואין צורך בהנחייה מיוחדת של הפרקליטות בעניין זה.

מה שהפרקליטה עשתה בפועל זה להתיר הגשת תלונות כזב על "אלימות ומין" - ובכך שכרכה יחדיו את שני התחומים המאוד שונים האלה, היא העבירה למעשה מסר סמוי, המובן למי שאמור להבין אותו. המסר הוא זה: אין להעמיד לדין נשים המגישות תלונות כזב נגד גברים - הן לגבי אלימות והן לגבי עבירת מין.

לא לילדים מבוהלים דאגה הפרקליטה, אלא לנשים כזבניות. תלונות כזב על אלימות הן עניין נפוץ ביותר בקרב נשים במשפטי גירושין, ותלונות כזב על אונס נפוצות לדעת המומחים לפחות כמו תלונות האמת לגבי אונס. מאז ימי אשת פוטיפר ועוד לפני כן, אין לאשה כלי נוח יותר מתלונת כזב כדי להרוס את חייו של הבעל, הגבר שדחה את חיזוריה, האשה ש"גנבה" לה את הבעל, או כל אדם אחר שהיא חפצה ברעתו. האם יש למישהו ספק שארבל ידעה זאת? ברור שהיא ידעה. אבל לארבל היתה כנראה אג'נדה אחרת לגמרי: לדעתי, היא פשוט מאוד רצתה לסכסך כמה שיותר בין נשים לגברים, להכניס כמה שיותר ריב ומדון ליחסים ביניהם, ולקלקל לכמה שיותר נשים וגברים את הזוגיות שלהם.

ארבל לא הסתפקה במתן ההנחייה דלעיל. היא אף הקימה משטרת נשים מיוחדת, עם השם הנורא: "ועדות להערכת מסוכנות", שכל תפקידה להתעלל בגברים באופן שעוקף לחלוטין את המשטרה הכחולה ואת החוק. על כך בטור אחר.

קישור:

• [הנחיה 2.5 של פרקליטות המדינה](#)